

Ikke norsk

Fra arkivet: 2006

PUBLISERT 1. juli 2020

Jeg har studert psykologi både i hjemlandet, Iran, og i vertslandet Norge. Den første faglige tilbakemeldingen jeg fikk på min første semestereksamen, var at jeg måtte slutte å studere på grunn av for dårlige norskkunnskaper. (...)

Språk er kanskje det viktigste kommunikasjonsverktøy i psykoterapien. Språk er en varig utviklingsprosess, med mange lag, og utallige nyanser som er synlige på tvers av dialekter, generasjoner, samfunnslag og subkulturer. Norsk er et fremmedspråk for meg. For eksempel hadde de eldre klientene jeg møtte, et annet vokabular enn den yngre generasjonen som jeg hadde lært språket av. En annen utfordring var denne generasjonens kulturelle verdier, referanser og koder. (...)

Min kulturelle bakgrunn kom meg også til gode i forhold til eldre pasienter. I min opprinnelige kultur hadde man et annet syn på eldre enn i den vestlige verden. Man respekterte dem på grunn av deres livserfaringer og visdom og så ikke på deres kunnskaper som gammeldagse og ubrukelige. Eldre ble ansett som nyttige samfunnsmedlemmer. Slike holdninger var tidlig internalisert i meg og var synlig til stede, særlig i kroppsspråket mitt, fikk jeg tilbakemeldinger om fra mine eldre pasienter. (...)

Jeg har senere jobbet både på en poliklinikk i psykisk helsevern og i kommunehelsetjenesten. Det har vært meget sjelden å møte pasienter som åpent har uttrykt å ikke ville ha meg som terapeut. Men det har vært interessante møter med skeptiske pasienter, også enkelte ganger personlig sårende. (...)

En pasient som ble fulgt opp av poliklinikken i flere år, måtte komme til meg fordi hans behandler hadde sluttet hos oss. Pasienten fikk time hos meg. Han kom til resepsjonen og spurte om mitt kjønn og min kulturelle bakgrunn. Han fikk vite at jeg var mann og opprinnelig iransk. Jeg hørte hyl, skrik og diskusjon fra resepsjonen. Pasienten ville ikke gå til en fremmed, mannlig psykolog, «ikke hos en iransk psykolog, i hvert fall». Jeg gikk ut til ham i resepsjonen og ba ham meget høytidelig og respektfullt å bli med meg til kontoret mitt. (...) Vi fant fort tonen sammen. (...) Det viste seg at bakgrunnen for hans reaksjon var at han hadde opplevd seg som uønsket hos oss. Hans første behandler hadde vært en erfaren og kjent psykiater, den neste var en fersk psykiater, deretter en assistentlege og til slutt en psykolog med et rart navn og «uakseptabel» bakgrunn. (...)

I noen tilfeller har jeg ikke klart å overvinne pasientenes skepsis. Nylig fikk jeg henvist en pasient med palestinsk bakgrunn. Hun hadde sagt til min kollega at hun ikke kunne ha en iransk behandler, fordi iranere hater arabere og araberne hater dem. Hun var dessuten så uheldig at hennes fastlege var iransk! Min kollega prøvde å overbevise henne om min sympati for palestinerne, og hun gikk til slutt med på å møte meg. Vi gikk hjem til henne, men hun åpnet ikke døren for oss likevel. Hun skiftet sin fastlege også. (...)

Jeg har opplevd forandringer både i holdninger og språket hos nordmenn når det gjelder immigranter. Det har skjedd en utvikling i ordbruken som gjenspeiler seg både i media, hos privatpersoner og i den offentlige språkbruk. (...)

På en av mine tidlige arbeidsplasser (...) ble jeg betraktet som «eksotisk» og hørte bestandig til «de»-kategorien. Det tok tid før jeg klart ble oppfattet som et individ og en fagperson. De typiske spørsmålene om jeg spiste svinekjøtt, drakk «alkohol» og hadde sett snø før, tok imidlertid aldri slutt. (...)

Jeg har ikke selv vært direkte utsatt for åpen rasisme, fremmedfrykt eller fordommer fra mine medarbeidere. Det har imidlertid vært uunngåelig å registrere en subtil eller moderne rasisme gjenspeilet i hverdagspråket hos kollegaer: «Jeg har ikke fremmedfrykt, men...», eller «Jeg vil ikke ekskludere dem, men ...» Det har også dukket opp mer primitive utsagn i pauser, ved lønningspils eller på julebord.

Hverdagslige kontakter, samarbeid og samhandling har påvirket holdningene til mine kollegaer overfor meg. (...) Jeg har blitt mer et individ og ikke en kategori. Jeg kan noen ganger høre den typiske setningen «men du er ikke som de andre utlendingene!» – Men jeg er det!

Fra Manouchehr Darakhshanfars «Psykolog med en ikke-norsk etnisk bakgrunn», publisert desember 2006

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 57, nummer 7, 2020, side